

Śródka, Andrzej

Wspomnienia pośmiertne : Mściwój Semerau-Siemianowski (1885-1953)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 46, 271-277

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

/do 1958/, a od roku 1956 do śmierci kieruje Zakładem Nauk Geologicznych PAN.

Samsonowicz był członkiem przybranym Towarzystwa Naukowego we Lwowie /1928/, członkiem korespondentem /1936/ i zwyczajnym /1945/ Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności /1939/ i członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk /1952/, a także członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Geologicznego i Czechosłowackiego Towarzystwa Mineralogiczno-Geologicznego oraz członkiem Szwedzkiego Towarzystwa Geologicznego. Był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi /1930/, Krzyżem Oficerskim /1951/ i Krzyżem Komandorskim /1954/ Orderu Odrodzenia Polski, Medalem X-lecia Polski Ludowej /1955/ i Orderem Sztandaru I kl. /1958/. Został wyróżniony nagrodą m. st. Warszawy /1950/, nagrodą Min. Szkolnictwa Wyższego /1952/ oraz dwukrotnie nagrodami państwowymi I st.: za działalność w zakresie poznania struktur wgłębnych Nizy Polskiego /1955/ i zespołową za odkrycie i udokumentowanie złóż węgla kamiennego na Lubelszczyźnie /1972, pośmiertnie/.

Profesor Jan Samsonowicz zmarł 3. XI. 1959 w Warszawie.

Andrzej Śródka

MŚCIWÓJ SEMERAU-SIEMIANOWSKI /1885-1953/

Mściwój Maria Tadeusz Semerau-Siemianowski urodził się 19.V.1885 w Ruszczuku w Bułgarii w rodzinie Władysława, lekarza i Józefy z Rojewskich. Nauki gimnazjalne rozpoczął w Salo-

nikach w Grecji, kontynuował w Poznaniu, maturę otrzymał w r. 1904 w alzackiej miejscowości Saverne, a studia medyczne przeprowadził w latach 1904-1910 w uniwersytetach w Berlinie i Strasburgu, m.in. u słynnego Wenckebacha. W Strasburgu w r. 1911 uzyskał stopień doktora medycyny na podstawie rozprawy "Patologisch-anatomische Befunde bei puerperalen Infectionen" /1911/: uzyskał jednocześnie stanowisko asystenta Kliniki Chorób Wewnętrznych tego uniwersytetu. W roku 1918 rozpoczął pracę w II Klinice Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Warszawskiego jako adiunkt, a od r. 1922 jako docent /habilitował się u K. Rzętkowskiego z chorób wewnętrznych na podstawie pracy "O czynności samoistnie bijących komór sercowych u człowieka. Studium kliniczne, fizjopatologiczne i eksperymentalno-farmakologiczne", wydanej w tymże roku/. W r. 1924 został ordynatorem Oddziału Chorób Wewnętrznych w warszawskim szpitalu Św. Łazarza, pracując na tym stanowisku blisko 20 lat, aż do zwolnienia go w r. 1942 przez niemieckie władze okupacyjne. Semersau-Siemianowski zorganizował tu nowocześnie placówkę naukowo-kliniczną i czołowy polski oddział kardiologiczny. W roku 1929 został profesorem tytularnym Uniwersytetu Warszawskiego.

Od r. 1942 do wybuchu powstania warszawskiego wykładał w Tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich i w Uniwersytecie Warszawskim, po czym przebywał krótko w obozie w Ursusie i pracował w przychodni PCK w Zakopanem.

W roku 1945 został profesorem zwyczajnym i kierownikiem II Kliniki Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Łódzkiego, a w następnym roku objął podobną Klinikę w Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Po przejściu Witolda E. Orłowskiego na emeryturę objął po nim II Klinikę Chorób Wewnętrznych UW /od r. 1950 - Akademii Medycznej w Warszawie/, kierując nią do końca życia. W ten sposób wrócił do miejsca, w którym rozpoczął swą pracę w wyzwolonej Polsce.

Semerau-Siemianowski był jednym z twórców polskiej szkoły kardiologicznej, zasłużonym organizatorem nauki, wybitnym uczonym w zakresie chorób układu krążenia, farmakologii klinicznej i patofizjologii serca. Pierwszym znaczącym osiągnięciem badawczym było wyodrębnienie przez niego postaci migotania napadowego przedsionków na podstawie analizy elektrokardiograficznej. Trzeba tu podkreślić, że prace te /podobnie, jak i większość późniejszych/ odnosił zawsze do zagadnień symptomatologicznych /"O niemiarowości ciągłej tętna jako głównym objawie migotania przedsionków", 1916/, diagnostycznych i terapeutycznych /"Kliniczne znaczenie migotania przedsionków", 1919 i "O leczeniu chinidyną niemiarowości zupełnej na tle migotania przedsionków", z K. Rachoń, 1926/. Wraz z Janiną Misiewicz wydał w latach 1925-1926 obszerną pracę "O skazie krwiotocznej. Patogeneza i leczenie skaz krwiotocznych", w której m.in. podkreślił znaczenie czynnika naczyniowego w ogólnym obrazie objawowym choroby Werlhofa /warto

podkreślić, że postulował on polską nazwę tej choroby - krwiotoczność małopłytkowa samoistna/. Interesował się w tym okresie klinicznymi aspektami schorzeń odpornościowych /"Klinika układu siateczkowo-śródbłonkowego", 1929/, ale domeną jego działalności w latach 30-tych były zwłaszcza problemy zaburzeń ciśnieniowych i niedokrwienia mięśnia sercowego. Jako pierwszy wyodrębnił on zjawisko podciśnienia tętniczego w osobną jednostkę nozologiczną, dając przy tym próby wyjaśnienia zawiłych problemów długotrwałych spadków ciśnienia o podłożu konstytucjonalnym /"O hipotonii konstytucjonalnej", 1932/, jak i tzw. zapadów naczyniowych /hyposphyxiae paroxysmales/, spowodowanych wtórnym zagromadzeniem się krwi w naczyniach jamy brzusznej, zaliczając te stany do nerwic wegetatywnych i określając ich podstawową przyczynę - zachwianie równowagi w czynności kory mózgowej. Badał też nerwice sercowo-naczyniowe pochodzenia wewnątrzwydzielniczego oraz nadciśnienie samoistne, określając je jako nadciśnieniową nerwicę wegetatywną.

W r. 1933 wydał pracę "Klinika dławicy piersiowej", prezentującą obszerne dane kliniczne i epidemiologiczne dusznicy bolesnej, zwłaszcza dotyczące zapadalności ogólnej, częstości występowania wobec innych chorób serca, dotyczące wieku, płci, zawodu i obciążenia rodzinnego. Wprowadził także nową polską nazwę tego schorzenia - dławica piersiowa, lepiej odpowiadającą jej terminowi łacińskiemu /angina pectoris/.

W okresie powojennym szczególnego znaczenia nabrały pionierskie prace Semerau-Siemianowskiego z zakresu farmakologii serca, a zwłaszcza prace "La therapie par la digitale et ses succedannes" /1946/ i "Leczenie naparstnicą i pochodnymi jej grupy" /1950/; są to klasyczne niemal opracowania monograficzne roli naparstnicy w leczeniu chorób sercowych. Uważał przy tym, że farmakologia układu krążenia jest dziedziną - mimo coraz szybszego rozwoju - wciąż mało poznaną i wiele leków nie jest dostatecznie wykorzystanych w tym zakresie. Sam jako pierwszy wprowadził fizostygminę do leczenia niektórych niedomagań sercowych.

Nie sposób omówić w krótkim wspomnieniu nawet większości naukowych osiągnięć Mécioja Semerau-Siemianowskiego, takich jak kliniczne aspekty zaburzeń krążeniowych w chorobach płuc /"Gruźlica płuc a krążenie", 1947/, czy pionierskie badania układu bodźco-przewodzącego serca w gośccu, błonicy i stwardnieniu tętnic. Był autorem nowoczesnych monografii, podręczników i prac o charakterze ogólnoklinicznym, jak "Schorzenia układu krążenia w wieku przedstarczym" /1939/, "W sprawie nauczania w klinikach uniwersyteckich" /1947/ i "Choroby układu krążenia w planowaniu na najbliższe lata" /1951/, redagował "Zarys metodyki badania układu krążenia" /1935/, "Choroby serca" /1951/ i dwutomowe "Choroby wewnętrzne" /1953/. W ostatnim okresie życia większość czasu poświęcał pracy nad zbiorowym dziełem o charakterze encyklopedycznym

nym z zakresu współczesnej kardiologii. Umiał bezbędnie do-
bierać właściwych ludzi do określonych zagadnień, wykrywa-
jąc często dzięki temu nieuświadomione zdolności i zamiłowa-
nia. O efektach tej jego działalności świadczą "Postępy Kar-
diologii", pierwsze tego typu czasopismo medyczne w Polsce,
które zainicjował i redagował w latach 1952-1953. Mimo rozwi-
jającej się choroby serca intensywnie pracował w tym okresie
nad powołaniem naukowo-klinicznych ośrodków kardiologicznych.
Przygotował nawet projekt utworzenia centralnego instytutu
kardiologicznego, widząc zasadnicze jego zadanie w badaniu
i opracowaniu zagadnień epidemiologicznych, terapeutycznych,
a zwłaszcza profilaktycznych chorób serca.

Był człowiekiem poświęconym bez reszty nauce i klini-
ce. Efektem jego 20-letniej pracy dydaktycznej /wykładał dia-
gnostykę i terapię chorób układu krążenia w Uniwersytecie
Warszawskim w latach 1922-1924, 1929-1939, 1942-1944 i 1948-
1950, w Uniwersytecie Łódzkim w 1945-1946, w Akademii Lekars-
kiej w Gdańsku w 1946-1948 i w Akademii Medycznej w Warszawie
od roku 1950/ było wykształcenie wielu wybitnych lekarzy-inter-
nistów, m.in. D. Aleksandrowa, M. Kaczyńskiego, E. Kodejszki,
I. Krzemińskiej-Ławkowiczowej i Cz. Szczepańskiego. Godnie kon-
tynuuje tradycje rodzinne jego syn - Zbigniew, dziś profesor
patofizjologii układu krążenia Centrum Medycyny Doświadczal-
nej i Klinicznej PAN.

Od roku 1916 był członkiem zwyczajnym Poznańskiego To-
warzystwa Przyjaciół Nauk, od 1931 członkiem korespondentem,

a od 1948 członkiem czynnym Polskiej Akademii Umiejętności, od r. 1933 był członkiem korespondentem, a od 1946 - członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, na członka korespondenta powołało go również Francuskie Towarzystwo Kardiologiczne /1936/. Był prezesem Towarzystwa Naukowego Lekarskiego w Łodzi /1945-1946/ i Towarzystwa Naukowo-Lekarskiego w Gdańsku /1946-1947/, członkiem tytularnym PAN /1952/ i członkiem Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego. Głównym, obok kliniki, terenem działalności Semerau-Siemianowskiego było Towarzystwo Internistów Polskich, którego był prezesem w latach 1931-1937 i 1949-1951; tu również utworzył i przewodniczył /1949-1953/ Sekcji Kardiologicznej.

Profesor Méciwój Semerau-Siemianowski był odznaczony Medalem X-lecia Odzyskania Niepodległości, Złotym Krzyżem Zasługi i Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł przedwcześnie w pełni sił twórczych 20.VI.1953 w Warszawie.

Andrzej Śródka

WACŁAW SIERPIŃSKI /1882-1969/

Wacław Franciszek Sierpiński urodził się 14 marca 1882 w Warszawie. W r. 1904 ukończył Wydział Fizyko-matematyczny Uniwersytetu Warszawskiego ze stopniem kandydata nauk i złotym medalem za pracę z teorii liczb napisaną pod kierunkiem G. Woronoja. W r. 1906 doktoryzował się w Uniwersytecie Ja-